

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ธุรกิจในปัจจุบันมีการแข่งขันสูง มีการผลิตหรือนำเข้าสินค้าที่ผ่านกระบวนการผลิตซึ่งใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นสูง สินค้าที่ผลิตโดยใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเหล่านี้จึงเกินความรู้ความเข้าใจของผู้บริโภคที่จะตรวจสอบว่าสินค้าใดไม่ปลอดภัย ผู้บริโภคจึงเสียเปรียบผู้ประกอบการธุรกิจและแม้ว่าสินค้าบางอย่างอาจกลายเป็นของผู้บริโภค เพราะผู้ผลิตแข่งขันกันทั้งในเรื่องราคาและคุณภาพเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค แต่ในด้านความปลอดภัยจากการใช้สินค้า ผู้บริโภคก็ยังคงต้องการความคุ้มครองจากรัฐ เพราะภายใต้สภาพการณ์ของตลาดที่ผู้ประกอบการธุรกิจจะเป็นฝ่ายมีอำนาจต่อรองทางธุรกิจเหนือกว่าผู้บริโภค รัฐจึงได้ประกาศใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อเป็นเครื่องมือทางกฎหมายสร้างความเป็นธรรมระหว่างผู้บริโภคร่วมกับผู้ประกอบการธุรกิจให้เท่าเทียมกัน หรือให้ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองอย่างเป็นธรรมมากที่สุด¹

กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะคุ้มครองผู้มีอำนาจต่อรองน้อยกว่าให้ได้รับความคุ้มครองในด้านต่างๆ ทั้งนี้ ประเทศที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมสูง ได้พัฒนากฎหมายเพื่อควบคุมพฤติกรรมของผู้ประกอบการธุรกิจด้วย ซึ่งส่งผลให้ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองจากการใช้สินค้ามากขึ้น ขณะที่การเยียวยาความเสียหายแก่ผู้บริโภค ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ จะนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ที่กำหนดให้ผู้ที่อยู่ในฐานะที่จะป้องกันความเสียหายได้ดีที่สุด ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภค โดยไม่ต้องพิสูจน์ความเสียหายภายใต้เงื่อนไขที่แตกต่างกันไปตามระบบกฎหมาย หรือตามเหตุผลเฉพาะของแต่ละประเทศ กับทั้งประเทศที่ใช้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดนี้ ยังได้ยกเลิกหลักนิติสัมพันธ์ตามสัญญา (Privity of Contract) ด้วย กล่าวคือ แม้ผู้บริโภคไม่ใช่คู่สัญญา ก็มีสิทธิที่จะ

¹ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์. (2543). กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 5.

ได้รับการชดเชยค่าเสียหายทางแพ่งได้ กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมแก่ผู้ผลิต และลดความเสี่ยงจากการใช้สินค้าไปพร้อมๆกัน

ทั้งนี้ สำหรับประเทศไทยก็ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองผู้บริโภคมากเช่นกัน โดยแต่เดิมความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้บริโภคเป็นไปตามหลักกฎหมายแพ่งลักษณะซื้อขาย ต่อมาเมื่อการค้าการลงทุนขยายตัวมากขึ้น ตลาดมีความซับซ้อนมากขึ้น จึงบัญญัติความผิดเกี่ยวกับการค้าไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 270 ถึงมาตรา 275 แต่เมื่อมีการพัฒนาระบบการผลิตใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ก็ตรากฎหมายเฉพาะโดยนำระบบการควบคุม ตรวจสอบ และอนุญาตมาบังคับใช้ เช่น พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2530 แต่การตรากฎหมายเป็นรายสินค้าก็ไม่อาจแก้ปัญหาได้ทันต่อปัญหาที่เกิดขึ้น รัฐจึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 เพื่อเป็นกฎหมายกลางคุ้มครองและเยียวยาสิทธิของผู้บริโภค เพื่ออุดช่องว่างกรณีในเรื่องใดยังไม่มีกฎหมายเฉพาะควบคุมก็นำกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคมาใช้บังคับ โดยไม่ขัดต่อบทบัญญัติกฎหมายเฉพาะนั้นๆ

อย่างไรก็ดี กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ก็เป็นกฎหมายที่เป็นเครื่องมือของรัฐที่ใช้มาตรการทางกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ที่หากมีการฝ่าฝืนกฎหมายเจ้าหน้าที่ก็จะสั่งให้แก้ไขและใช้มาตรการเยียวยา เช่น หากมีการโฆษณาละเมิดสิทธิของผู้บริโภค คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา ก็จะสั่งให้แก้ไขโฆษณาให้ถูกต้อง แต่จะไม่มีบทบัญญัติให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการใช้สินค้า ได้รับชดเชยค่าเสียหายทางแพ่งใดๆ ผู้บริโภคต้องใช้สิทธิฟ้องคดีต่อผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการธุรกิจเอง ซึ่งต้องมีการระงับข้อพิพาท กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคจึงไม่ครอบคลุมความเสียหายจากการบริโภค ทั้งๆที่ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าควรจะต้องรับผิดชอบ เพราะก่อนนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายย่อมต้องตรวจสอบว่ามีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค แต่เมื่อใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์แล้วเกิดความเสียหายต่อผู้บริโภค ผู้เสียหายก็ต้องใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลเอง ทั้งที่ผู้ผลิตควรจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการใช้สินค้านั้น แต่ก็หาได้เป็นเช่นนั้นไม่

อนึ่ง เมื่อศึกษากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศที่มีพัฒนาการทางเศรษฐกิจสูง จะมีมาตรการป้องกันความเสียหายด้วย กล่าวคือ มีการใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมพฤติกรรมของผู้ประกอบการธุรกิจ ให้ต้องมีความรับผิดชอบต่อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มากขึ้น และในการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ก็มีการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) คือการกำหนดให้ผู้ที่อยู่ในฐานะที่จะป้องกันความเสียหายได้ดีที่สุดจะต้องรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้นแก่ผู้บริโภค โดยไม่ต้องมีการพิสูจน์ความเสียหาย เพราะการใช้หลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะสัญญาและละเมิด จะไม่สอดคล้องกับสภาพตลาดที่ซับซ้อนในปัจจุบัน หลักความสัมพันธ์ตามสัญญา (Privity of Contract) จึงไม่อาจใช้คุ้มครองผู้บริโภคได้

เพียงหลักเดียวอีกต่อไป จึงจำเป็นต้องนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาแก้ไข ข้อบกพร่องของหลักเกณฑ์เดิมที่ไม่เป็นธรรมในการชดเชยค่าเสียหายจากการบริโภคสินค้า ทั้งเรื่อง สัญญาและเรื่องละเมิด ซึ่งหากผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากสินค้า ผู้ผลิตก็ต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้น² เพราะก่อนนำผลิตภัณฑ์ (Product) ออกสู่ตลาด สินค้าจะต้องมีความปลอดภัย หรือสมบูรณ์ ถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้นผู้ผลิตจึงต้องรับผิดชอบ แม้ว่าผู้บริโภคไม่ใช่ ผู้ซื้อสินค้าจากผู้ผลิตโดยตรงก็ตาม หลักกฎหมายดังกล่าวก็คือ กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) หรือกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

คำว่า ความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) หมายถึง ความรับผิดทางแพ่งของผู้ผลิตสินค้า เพื่อความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย³ หรือความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากการบริโภคสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่บกพร่องในการผลิต หรือความผิดปกติของผลิตภัณฑ์ที่ไม่อาจคาดหมายได้ตามธรรมดา ผู้เกี่ยวข้องไม่ว่าเป็น ผู้ผลิต ผู้นำเข้าหรือ ผู้ขายปลีกต้องรับผิด⁴ ความรับผิดในผลิตภัณฑ์จึงเป็นความรับผิดของผู้ที่ควรจะได้รับผิดชอบเมื่อเกิดความเสียหายเนื่องจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ซึ่งเหตุผลที่จะต้องให้ผู้รับผิดตามหลักกฎหมายนี้ต่างจากเหตุผลในทางแพ่งเรื่องซื้อขายหรือละเมิด กล่าวคือ หลักดั้งเดิมเรื่องซื้อขาย หรือ หลักความสัมพันธ์ตามสัญญา (Privity Rule) ที่เป็นพื้นฐานของความรับผิดตามสัญญาซื้อขายนั้น จะเหมาะกับตลาดที่ผู้บริโภคกับผู้ผลิตมีความสัมพันธ์กันในสภาพที่ไม่ซับซ้อน การผลิตสินค้ายังไม่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ผู้บริโภคใช้ความระมัดระวังในการเลือกซื้อสินค้าได้ไม่ยาก เช่นเดียวกับการเยียวยาความเสียหายกรณีละเมิด ที่สอดคล้องกับการผลิตที่ไม่ซับซ้อน หากความเสียหายเกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ ผู้เสียหายก็จะมีภาระการพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์หรือไม่ ซึ่งจะไม่ยากแก่การพิสูจน์

แต่เมื่อการผลิตได้เปลี่ยนไปสู่ระบบอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ที่มีการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง มีการผลิตเพื่อจำหน่ายทั่วโลก ตลาดมีความซับซ้อน การนำหลักกฎหมายเดิมมาใช้ รวมทั้งหลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat Emptor) ก็เริ่มขาดความเป็นธรรม และเมื่อพิจารณาถึงหลักความรับผิดทางละเมิดที่ผู้เสียหายมีภาระการพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดขึ้นจากความจงใจ หรือประมาทเลินเล่อใน

² สุขุม สุขนิติย์. (2544). คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 10.

³ อนันต์ จันทร์โอภากร. (2545). โครงการกฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหาย อันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย (Product Liability Law). โครงการตำราและวารสารนิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 16.

⁴ สุขุม สุขนิติย์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 2. หน้า 15.

กระบวนการผลิตในขั้นตอนใด ก็ย่อมยากแก่การนำสืบและยากที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายและเยียวยา จึงมีความพยายามที่จะแสวงหาเหตุผลอธิบายว่าใครคือผู้ที่ควรรับผิดชอบ เมื่อความเสียหายเกิดจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ เพื่อช่วยให้ผู้เสียหายที่บริโภคสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เป็นธรรมและเหมาะสมกับสภาพตลาดที่เปลี่ยนแปลงไป โดยอธิบายถึงหลักการที่ว่า ก่อนที่สินค้าออกสู่ตลาดย่อมแสดงว่ามีความปลอดภัยตามที่พึงคาดหมายได้โดยปกติธรรมดา เมื่อมีความผิดปกติเกิดขึ้นโดยไม่สามารถคาดหมายได้จากการทำงานของปกติ ผู้ผลิตจึงเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะที่จะตอบคำถามได้ดีที่สุดว่าความเสียหายเกิดจากอะไร⁵ จึงมีการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้⁶ เป็นกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ซึ่งมีหลักการพื้นฐานคือ การคุ้มครองให้ผู้ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินจากการใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นๆ ได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างเพียงพอและเหมาะสม (Adequate and Appropriate Compensation) เพราะปัจจุบันเป็นการผลิตเชิงอุตสาหกรรม ที่ผู้ผลิตและผู้บริโภคจะเป็นคู่สัญญาโดยตรงกันน้อยมาก เพราะสินค้าได้ออกสู่ตลาดโดยผ่านระบบการจัดจำหน่าย (Distribution System) ที่เปลี่ยนมือกันเป็นทอดๆ หากใช้หลักความสัมพันธตามสัญญา (Privity of Contract) ย่อมไม่สามารถฟ้องร้องผู้ผลิตได้เพราะไม่ได้เป็นคู่สัญญากันจึงมีการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้แทน⁷ เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้บริโภคและสังคมว่าสินค้าที่ออกสู่ตลาดมีความปลอดภัย ดังนั้น ผู้ที่ควรจะต้องรับผิดชอบตามแนวคิดเรื่องความรับผิดในผลิตภัณฑ์ที่บกพร่อง (Product Defect Based Liability) ก็คือผู้ผลิต เพราะผู้ผลิตย่อมจะไม่นำสินค้าที่ชำรุดบกพร่องออกมาสู่ตลาด⁸

ทั้งนี้ ประเทศไทยนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้เช่นกัน โดยตราพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาบังคับผู้ประกอบการ ทั้งผู้ออกแบบ ผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือผู้ขาย ที่ทำให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายโดยผู้บริโภคไม่ต้องพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้า ไม่ว่าจะจากการผลิต การออกแบบ หรือการให้คำแนะนำหรือคำเตือน หรือให้ข้อมูลที่สำคัญต่อการบริโภคสินค้าอย่างปลอดภัย เพราะในปัจจุบันการผลิตหรือนำเข้าจากต่างประเทศ มีกระบวนการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีสูงขึ้น ผู้บริโภคจะตรวจว่าสินค้าใดไม่ปลอดภัยย่อมจะทำได้ยาก และเมื่อผู้บริโภคนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไปใช้ อาจก่อให้เกิด

⁵ สุขุม ศุภนิคย์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 2. หน้า 21.

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 22.

⁷ อนันต์ จันทร์ โอภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 3. หน้า 52.

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 55.

อันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคเองหรือบุคคลอื่นได้ แต่การฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายมีความยุ่งยาก เนื่องจากภาระการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการกระทำละเมิดของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้า เป็นหน้าที่ของผู้ได้รับความเสียหายตามหลักกฎหมายทั่วไป เพราะยังไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองผู้บริโภค ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จึงนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้ เพื่อให้ผู้เสียหายไม่ต้องมีภาระพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ตลอดจนได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เป็นธรรม⁹

หัวใจสำคัญของกฎหมายนี้คือ หลักเกณฑ์การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบ ซึ่งกฎหมายต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น รวมทั้งกฎหมายของสหภาพยุโรป จะพิจารณาจากหลักความคาดหมายได้ของผู้บริโภค หลักความเสี่ยงและประโยชน์ หลักความประมาทเลินเล่อ และหลักการพิจารณากรณีอื่นๆ แต่กฎหมายของประเทศไทยนั้นได้นำหลักความคาดหมายได้ของผู้บริโภคตามแนวคิดของสหภาพยุโรปมาพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพียงอย่างเดียว ซึ่งการใช้เพียงหลักเดียวอาจเกิดปัญหาในการคุ้มครองผู้บริโภคได้¹⁰ ทั้งนี้ ความรับผิดของผู้ประกอบการจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสินค้านั้นไม่ปลอดภัย คือเป็นสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายจากความบกพร่องในการผลิต การออกแบบหรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา ค่าเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้านั้นรวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้

ปัญหาทางกฎหมายที่เกิดขึ้นก็คือ เมื่อประเทศไทยนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้ โดยพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 แต่มีบทบัญญัติยกเว้นความรับผิดในบางกรณี ที่กระทบต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายซึ่งเป็นสภาพปัญหาที่นำมาสู่การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1) บทบัญญัติในกฎหมายฉบับนี้ที่บัญญัติว่า “ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หากพิสูจน์ได้ว่า¹¹

(1) สินค้านั้นมิได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

⁹ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

¹⁰ สมหวัง กำอินแก้ว. (2556). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551. วารสารกระบวนการณ์ยุติธรรม, ปีที่ 6(3). หน้า 49-50.

¹¹ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551. มาตรา 7.

(2) ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ

(3) ความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้ หรือการเก็บรักษาสินค้า ไม่ถูกต้องตามวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า ที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว

ปัญหาทางกฎหมาย ก็คือ เมื่อยกเว้นความรับผิดชอบเอาไว้เช่นนี้แล้ว ในสภาพการณ์ของตลาดที่ปัจจุบันผู้ประกอบการมีอำนาจต่อรองเหนือกว่า ย่อมน่าสับสนให้หลุดพ้นความรับผิดชอบได้ หลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ที่บัญญัติไว้ว่า “ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้น ได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าจะความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม”¹² ถูกกระทบทันที เพราะไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย เมื่อกฎหมายให้ผู้ผลิตที่มีอำนาจต่อรองเหนือกว่าน่าสับสนให้พ้นความรับผิดชอบได้ ผู้เสียหายจะไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหาย

2) บทนิยาม “สินค้า” บัญญัติยกเว้น “สินค้าตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง”¹³ เปิดช่องให้ยกเว้นสินค้าที่ไม่ต้องอยู่ในบังคับพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งจะกระทบต่อหลักการสำคัญของกฎหมาย ที่ต่อมาได้มีการออกกฎกระทรวงกำหนดยาและเครื่องมือแพทย์ที่ผู้ให้บริการสาธารณสุขผลิตเพื่อนำมาใช้เฉพาะกับการบำบัดรักษาผู้ป่วย หรือสัตว์เฉพาะรายที่ผ่านการตรวจรักษา หรือผลิตตามคำสั่งของผู้ให้บริการสาธารณสุข ผู้ตรวจรักษานั้นแต่เพียงอย่างเดียว ไม่ได้ผลิตเพื่อขายแก่บุคคลทั่วไปเป็นสินค้าที่ได้รับยกเว้นตามกฎหมาย ซึ่งอาจจะกระทบหลักการสำคัญของหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดเช่นกัน ถ้าหากนายยาหรือเครื่องมือแพทย์ที่ผลิตขึ้นใช้เฉพาะกับการบำบัดรักษาผู้ป่วยหรือสัตว์เฉพาะรายที่ผ่านการตรวจรักษา หรือผลิตตามคำสั่งผู้ให้บริการสาธารณสุขผู้ตรวจรักษา ซึ่งได้รับยกเว้นไปขายแก่บุคคลทั่วไป แล้วเกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคที่เป็นบุคคลทั่วไปนั้น ก็มีปัญหาว่าจะใช้ข้อยกเว้นนี้อ้างเพื่อไม่ต้องรับผิดชอบหรือไม่เพียงใด ก็ย่อมจะกระทบต่อสิทธิของผู้บริโภคที่จะไม่ได้รับการเยียวยาทันที ทั้งในอนาคตหากมีการผลักดันให้ยกเว้นสินค้าเพิ่มเติม ก็ยังจะกระทบต่อหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด กระทบต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายมากตามไปด้วย

¹² พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551. มาตรา 5.

¹³ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551. มาตรา 4.

3) ปัญหาประการต่อมา ก็คือกฎหมายบัญญัติขอบเขตความรับผิดของผู้ประกอบการไว้ 3 ระดับ ได้แก่¹⁴ ความรับผิดค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด ตามมาตรา 11 วรรคแรก ความรับผิดสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ ตามมาตรา 11 (1) และความรับผิดในค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ ตามมาตรา 11 (2)

เมื่อกฎหมายบัญญัติขอบเขตความรับผิดของผู้ประกอบการ ให้รวมไปถึงความเสียหายต่อจิตใจด้วย โดย “ความเสียหายต่อจิตใจ” หมายความว่า ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความหวาดกลัว ความวิตกกังวล ความเศร้าโศกเสียใจ ความอับอาย หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน¹⁵ แต่อยู่ในดุลพินิจของศาลว่าจะศาลกำหนด “ความเสียหายต่อจิตใจ” ให้หรือไม่เพียงใด ภายใต้งื่อนไขว่าการเสียหายต่อจิตใจ เป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ อนามัย หรือผู้เสียหายเสียชีวิต ซึ่งส่วนใหญ่แนวคำพิพากษาฎีกาไม่รับรองค่าเสียหายทางจิตใจ แต่พิจารณาว่าเป็นค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน จึงมีปัญหาว่าหากมีความเสียหายต่อจิตใจอย่างรุนแรง แต่มิได้เกิดอันตรายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย ผู้เสียหายจะได้รับการชดใช้ความเสียหายต่อจิตใจตามพระราชบัญญัตินี้หรือไม่ ซึ่งช่องว่างของกฎหมายเช่นนี้อาจนำไปสู่การหลุดพ้นความรับผิดได้ เพราะเมื่อศึกษาคำพิพากษาของศาลในกรณีนี้ จะพบว่าศาลมักไม่บังคับให้อยู่แล้ว

4) ปัญหากฎหมายประการต่อมา ก็คือข้อตกลงระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการ ที่ทำไว้ล่วงหน้าก่อนเกิดความเสียหาย จะนำมาอ้างเป็นข้อยกเว้นไม่ต้องรับผิดหรือจำกัดความรับผิดไม่ได้ ตามมาตรา 9 แต่ถ้าเป็นกรณีที่ผู้ประกอบการได้แจ้งผู้ซื้อ โดยมีการให้ผู้บริโภคทราบว่าสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จะถือว่าได้เตือนแล้วจึงไม่ต้องรับผิดตามมาตรา 7 (2) ได้หรือไม่ ก็เป็นปัญหาสำคัญที่จะกระทบต่อหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ด้วยเช่นกัน

ทั้งนี้ หากพิจารณาว่ากฎหมายมุ่งต่อค่ายกเว้นความรับผิดเท่านั้น ประกาศแจ้งเตือนให้ผู้ซื้อรู้ว่าสินค้านั้นขาดความปลอดภัย เป็นการแสดงข้อเท็จจริงให้ผู้ซื้อเพิ่มความระมัดระวัง แม้ว่าผู้ประกอบการจะใช้เป็นข้อต่อสู้ให้หลุดพ้นความรับผิด ซึ่งยังมีข้อโต้แย้งว่าไม่อาจอ้างได้ แต่ก็ยังมีปัญหาว่าเมื่อสินค้าอยู่ในความหมายของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้ประกอบการก็ต้องรับผิดเช่นเดิม หักยอมรับให้เป็นข้ออ้างให้หลุดพ้นความรับผิดได้ ก็กระทบต่อหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด

¹⁴ จักรพงษ์ บุญอ่ำ. (2552). วิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีปทุม. หน้า 154.

¹⁵ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551. มาตรา 4.

อีกข้อหนึ่ง จึงต้องกำหนดขอบเขตการตีความและหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย เพื่อไม่ให้กระทบต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย และให้ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองความเสียหายให้มากที่สุด

จากความเป็นมาและความสำคัญของสภาพปัญหาข้างต้นนี้ จึงต้องศึกษาวิจัยเพื่อแสวงหามาตรการบังคับใช้กฎหมายที่นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้ในการคุ้มครองผู้บริโภค วางหลักเกณฑ์การตีความข้อยกเว้นความรับผิดที่ชัดเจน เหมาะสมและเป็นธรรม เพื่อมิให้กระทบต่อหลักความรับผิด โดยเคร่งครัด และสร้างดุลยภาพในการคุ้มครองผู้บริโภคตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยที่หลักกฎหมายนี้จะไม่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและทำลายบรรยากาศการลงทุน

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาความหมาย ทฤษฎี และพัฒนาการของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ทั้งกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย

1.2.2 เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของประเทศไทยและต่างประเทศ

1.2.3 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต่อกรณีเหตุหลุดพ้นจากความรับผิดของผู้ประกอบการที่มีผลกระทบต่อ การคุ้มครองผู้บริโภค และกรณีอื่นที่เกี่ยวข้อง

1.2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ต่อกรณีเหตุหลุดพ้นจากความรับผิดของผู้ประกอบการที่มีผลกระทบต่อ การคุ้มครองผู้บริโภค และกรณีอื่นที่เกี่ยวข้อง

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ในปัจจุบัน หลักความรับผิดตามสัญญาและหลักความรับผิดทางละเมิดไม่สอดคล้องกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ผลิตโดยใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเกินความรู้ความเข้าใจของผู้บริโภค ซึ่งเมื่อเกิดความเสียหาย ผู้บริโภคก็ต้องฟ้องผู้ผลิตหรือผู้ขาย โดยมีภาระนำสืบถึงความเสียหาย ด้วยสภาพการณ์ของตลาดที่ภาคธุรกิจมีอำนาจเหนือผู้บริโภค ผู้บริโภคจึงไม่ได้รับความคุ้มครองและการเยียวยาสิทธิอย่างเป็นธรรม ต่อมา จึงได้นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้ โดยประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยให้ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะที่จะป้องกันความเสียหายได้ดีที่สุด

จะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้บริโภค โดยผู้บริโภคไม่ต้องพิสูจน์ความเสียหาย แต่ก็มีบทบัญญัติยกเว้นความรับผิดเอาไว้หลายประการที่เปิดโอกาสให้ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการนำสืบให้พ้นความรับผิดได้ จึงจำเป็นต้องกำหนดหลักเกณฑ์การตีความข้อยกเว้นความรับผิดที่เหมาะสมและเป็นธรรม เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

1.4 ขอบเขตการศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้ จะศึกษาถึงปัญหาการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย รวมทั้งกฎหมายเฉพาะต่างๆ ที่มีบทบัญญัติเกี่ยวข้องกับความรับผิดอันเกิดจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ และกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค กรณีความเสียหายเกิดจากสินค้าที่ผู้บริโภคต้องฟ้องเรียกค่าเสียหาย โดยต้องนำสืบความเสียหาย ซึ่งไม่สอดคล้องกับการผลิตสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีสูง จึงนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้คุ้มครองผู้บริโภค โดยศึกษาความหมาย ทฤษฎี และพัฒนาการของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ทั้งกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายของประเทศไทย แล้ววิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่บัญญัติยกเว้นความรับผิดของผู้ผลิตที่มีปัญหาการตีความจนอาจกระทบหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด เพื่อวิเคราะห์หลักเกณฑ์การตีความข้อยกเว้นความรับผิดที่เหมาะสมเป็นธรรมเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค โดยไม่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจและการค้าการลงทุน

1.5 วิธีการศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการศึกษาวิจัยทางนิติศาสตร์โดยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ทั้งคำร่ววิชาการ คำอธิบายกฎหมาย งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาความหมาย ทฤษฎี และพัฒนาการของกฎหมายเพื่อใช้วิเคราะห์ข้อเท็จจริงที่เป็นปัญหาทางกฎหมายที่เกิดขึ้น ซึ่งจะศึกษาวิเคราะห์ปัญหากฎหมาย (Legal Analysis) ในการคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด แต่มีข้อยกเว้นความรับผิดที่อาจกระทบถึงเจตนารมณ์ของกฎหมาย แล้ววิเคราะห์หามาตรการทางกฎหมาย แก้ไขกรณีการยกเว้นความรับผิดให้มีความชัดเจนและเหมาะสม เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองและเยียวยาอย่างเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงความหมาย ทฤษฎี และพัฒนาการของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ทั้งกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย

1.6.2 ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของประเทศไทย และต่างประเทศ

1.6.3 ทำให้ทราบถึงการวิเคราะห์ปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต่อกรณีเหตุหลุดพ้นจากความรับผิดชอบของผู้ประกอบการที่มีผลกระทบต่อผู้บริโภคและผู้บริโภค และกรณีอื่นที่เกี่ยวข้อง

1.6.4 ทำให้ทราบแนวทางแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต่อกรณีเหตุหลุดพ้นจากความรับผิดชอบของผู้ประกอบการที่มีผลกระทบต่อผู้บริโภคและผู้บริโภค และกรณีอื่นที่เกี่ยวข้อง